

TENEN

Særtryk: Færøerne / Island / Grønland

Indhold:

Færøerne i august	side 3
Jól 2003	side 7
F. C. Lund og Skáld Rósa	side 8
Får og Island hører sammen	side 11
Moderne islandsk folkedragt	side 13
Grønland rejsefortælling	side 14
Bagsiden: Kamikker i Farum	side 20

QR-koden henviser til TENENs web-sted på internettet

Særtryk af artikler i tidsskriftet **TENEN** – 24. årg. nr. 1, 21. årg. nr. 3 og 18. årg. nr. 1.

Redaktion: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55,
ePost silke-annet@silke-annet.dk • Vibeke og Frits Lilbæk, telefon 48 17 16 47,
ePost vofl3450@gmail.com

Sats og billedbehandling: Frits Lilbæk • ISBN-13: 978-87-994893-2-9

Copyright © TENEN og forfatterne • 17.09.2013

Internet: <http://tenen-dk.bomeunix.org/tenen>

TENEN – Danish Society for Textile History – Verein für Dänische Textilgeschichte

TENEN Dansk Tekstilhistorisk Forening

Formand: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55

Næstformand: Lone de Hemmer Egeberg, Teglgården 66 st.th, 3460 Birkerød,
telefon 45 81 05 05

Kasserer: Bent Bille, Søndergade 66, 5620 Glamsbjerg, telefon 64 72 15 65

REG.NR. 1551 GIROKONTO 1 43 01 30 • SWIFT-BIC: DABADKKK IBAN: DK23 3000 0001 4301 30

Medlemsskab tegnes hos kassereren. I 2011/2012 er prisen pr. år 250 kr.

Husstandsmedlemsskab koster 300 kr.

Medlemmer får tilsendt tidsskriftet TENEN.

Færøerne i august

Aldrig har jeg mødt så stor en gruppe fleksible mennesker, som i Færøerne.

“The land of maybe” blev Færøerne kaldt af den engelske besættelsesmagt under 2. verdenskrig – og vi forstår: Solskin blev efter 5 minutter afløst af tæt tåge, der ikke lod flytte på sig. Regn og blæst hindrede os i at komme i land på Færøernes vestligste ø Mykines. Alligevel var det en vidunderlig tur med oplevelser, der i den grad krøb ind under huden.

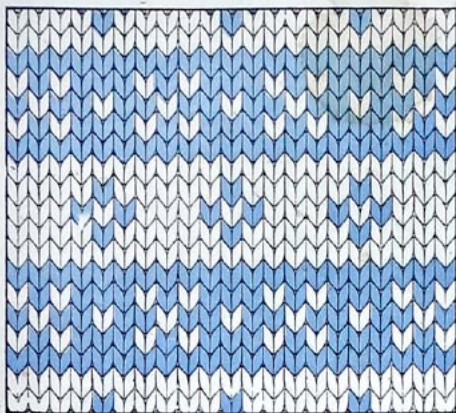
I andet forsøg – efter at turens program var blevet lagt om efter vejrudsigten – fik vi sommeren at føle på Mykines. Deriblandt også den oplevelse at være midt imellem de tusindvis af søpapegøjer – eller lunder, som de faktisk kaldes – hvor det nok var et spørgsmål om, hvem der var mest nysgerrig!

Lunder er nu fredede i Færøerne, men tidligere var de en stor delikatesse at spise.

Det er Færøernes grønne skiftende natur, der entydigt har bidt sig fast i hukommelsen – med et trylleslag forandres fjeldsiderne, når det regner og får lodrette hvide striber fra alle de små vandløb.

Der er også fårene, der findes i store mængder fastsat i Færøernes ældste lovbestemmelse med den virkning, at der ikke findes træer og buske med mindre, de er hegned forsvarligt ind.

Pludselig er der nogle andre skabninger på græs, kan det virkelig være sandt – jo, det er gæs i små flokke!

Úr Blásastovu í Norðragøtu

Et færøsk broget får i det grønne. Strikkemønstre og strikketøj i Blásastovu i Gøtu, som nu er lokalmuseum.

Færøernes får har deres egen historie, og det er vistnok det eneste sted, der findes brogede får med helt op til fire farver. Ud over fiskeri bidrager fårene til færingernes overlevelse.

Hans Heinesen er degn i Tjørnuvík. Han er både kirketjener og kordegn på én gang - til daglig er han håndværker. Mange færøske bygder har ikke egen præst, og så tager degnen over og holder gudstjeneste med oplæsning fra en prædikensamling.

Denne degn kan noget ganske særligt: Kingosang, der tager udgangspunkt i Thomas Kingos salmebog fra 1699, som præster tog med til Færøerne. Her fik salmerne forskellige liv fra bygd til bygd, fra hus til hus. Noder eller orgler havde man ingen af. Præsten eller manden i huset sang for, og menigheden eller familien sang efter. Eller mændene sang i forbindelse med for eksempel fiskeri eller fuglefangst. Kingosangen begyndte at vige, da færøske kirker i begyndelsen af 1900-tallet blev forsynet med orgler, og nationalfølelse tog til. Bygden Tjørnuvík holdt fast i kingosang – og er nu stort set ene om at synge den særegne sang, hvis rødder rækker gennem tre århundreder.

Ulden blev tidligere anvendt til hjemmebrug og senere eksport, men det er gået meget tilbage. Færingerne bruger i dag den samme form for beklædning, som man gør i Danmark, men alligevel har ulden en vis rolle.

Som beklædning både yderst og inderst – og gerne valket – har uld holdt folk varme. Det nyttede ikke kun at bruge den bløde underuld, fordi den klistrede til huden, hvis den blev våd. Ulden skulle være blandet med den mere krasse del. Det sagde man havde den effekt, at det fik blodet til at rulle raskere i årerne, så man derved nemmere kunne holde varmen!

Det var lidt sporadisk, at jeg stødte på de gammelkendte tekstiler. Første gang var mødet med degnen i Tjørnuvík, der er den nordligste bygd på Streymoy. Han bar som en del af søndagstøjet den typiske færøhue, vi kender fra folkedragten. Han fortalte, at han ganske ofte bruger huen. Den er i dag vævet, men har helt sikkert i tidligere tid også været strikket. Den er rød med sort i striber og minder om kvindernes skørt. Øverst er den samlet med stålæg i en ring med et lille hul i midten.

I Tórshavn er der flere butikker, der handler med dragtstoffer og syr bunader på maskine – det strikkede er også maskinfremstillet og klippes til. Det så ud til, at det er sådan, de fleste har dragten i dag. Jeg kender mest damedragten for at være rød og herredragten for at have blå strikket trøje. Både dame- og herrestrikket er småmønstreret. Men farverne i folkedragten kan være meget mere mangfoldige for både dame- og herredragten, ligesom tøjet

kan være ensfarvet og være af vævet og valket uld i stedet for strik. Vævning har været kendt meget længere tilbage i tiden end strik.

Midt på gågaden i Tórshavn ligger den butik, hvor Sarah Lund i tv-serien *Forbrydelsen* har købt sin færø-sweater. Man kan også købe moderne designer-strik, som har det småmønstrede i sig. Farveudvalget er stort; men finishen er ikke helt som i gamle dage.

I en lille butik fandt jeg nogle håndlavede ting – og det naturfarvede hvide sjal er et såkaldt malkepigesjal efter original opskrift.

Sjal til folkedragten er større og strikket i spindelvævstyndt garn i fine luftige mønstre. Og så er sjallet dobbelt, idet det er foret med et mørkt eller lyst ligeledes strikket sjal. Til sidst er de sammenfæstede, og den ene farve danner en kant hele vejen rundt.

Alle de færøske sjaler, jeg har set, har et midterfelt. Dette er med til at give en god pasform.

Sidste aften var vi på Suðuroy, hvor vi dansede ægte færødans i den gamle kongelige monopolhandel i Tvøroyri. En fantastisk aften med hjemmelavede specialiteter at spise og drikke, levende musik samt en gruppe lokale, der havde lyst til at spise og danse sammen med os. Et par var trukket i dragter, og de var meget fine.

Det virker, som om næsten alt er tilladt mht. færingernes dragtskik. Forklædet og skuldersjalet passer smukt sammen, og man finder selv ud af, hvilket mønster, det skal dekoreres med. Således har den færøske kunstner og brodøse Astrid Andreassen stiliseret den i Færøerne sjældne Fjallabréður (Rypelyng)

Færødragter og -dans på Suðuroy.

til kronprinseparret. Kvindedragtens brystsmæk kan være broderet silke, men bruges i dag ofte af sort fløjel.

Mandsdragtens ofte røde vest har undertiden den samme broderede udsmykning som konens forklæde eller skuldersjal. Kvindedragten kan

Basaltrose "... som en kjole i fjeldet"

Malkepigesimal

desuden have store mængder sølv og også her bestemmer man selv, hvordan de enkelte dele skal udsmykkes. Der er ingen tvivl om, at der til folkedragten hører et hovedtøj, men det er som om det i dag er et tilvalg og ikke en fast bestanddel. Herrernes strømper er ofte blå, men kan også være sorte. Hvide strømper brugtes tidligere til bryllup, ligesom kvinden her brugte et hvidt forklæde. Kvindernes strømper kan have mange forskellige farver, men de er vistnok altid ensfarvede.

En noget utraditionel måde at se "tekstil" på var, da vi på den sydligste ø så en meget imponerende ba-

saltrose, som er af vulkansk oprindelse. Vores guide, der til daglig er skolelærer, fortalte, at han nærmest opfattede det som en kjole, der er hængt op i fjeldvæggen!

Desværre har jeg endnu ikke fundet ret meget litteratur om færingerne folkedragt, og for en gang skyld har internettet ikke været til megen hjælp endnu.

*Vibeke Lilbæk
august 2013*

Redaktionen husker bl.a.:

- Susanne Nielsens artikel om Færøske klæder i *TENEN* - 11. årg. nr. 1, 2000.
- Færøske julefrimærker, bagside på *TENEN* - 15. årg. nr. 2, 2004.

Frie fugle: Lunder

Færøske husdyr: Gæs på græs i små flokke.

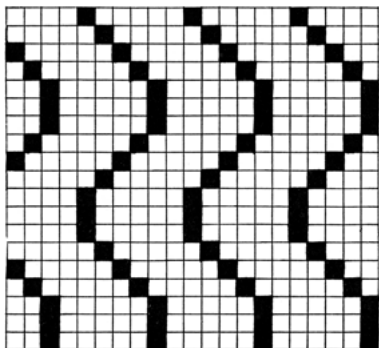
Jól 2003

Motiverne på de færøske julefrimærker i 2003 var 30 strikkemønstre, sådan som de er optegnet af Hans Marius Debes i 1920-erne.

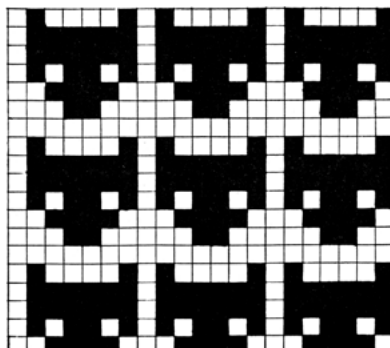
Mønstrene berunder er fra bogen *Føroysk Binding-armynstur* fra 1932 – genoptryk i 1949. Bogen er tilegnet dronning Alexandrine, som havde set en udstilling i København og som begejstret havde foreslået skrædderen Hans M. Debes at få mønstrene udgivet. Efter en rundrejse på øerne lykkedes det ildsjælen at få samlet godt og vel 130 mønstre. Mønstrene fik han bl. a. fra gamle slidte klædningsstykker.

Mønstrene er ikke med sikkerhed alle af færøsk oprindelse, men de opfattes sådan, da de har navne efter udseende, bygd eller kvinder, der har strikket dem gennem mange generationer – her vises krogene og kattencæse, som er brugt på de to nederste af julemærkerne.

Vibeke Lilbæk

Krókarnir

Kettunösín

Skáld-Rósa – ljósmóðirin Rósa Guðmundsdóttir

© Gísli H. Kolbeins 2007

Kápumynd: „En pige fra Mødrevalis“ eftir F.C. Lund

Myndvinnsla á kápumynd: Frits Lillbæk

Kápuhönnun: Salka/Guðrún Birna Ólafsdóttir

Umbrot: Guðmundur Þorsteinsson

Letur í meginmáli: Garamond 3 12/15,5 pt.

Prentun: Prentsmiðjan Oddi

Bókin er gefin út með styrk frá Menningarsjóði og Kvinnabandinu, Sambandi kvenfélaga í Vestur-Húnavatnssýslu, sem naut til þess styrks frá Sparisjóði Húnaþings og Stranda

Bókaútgáfan Salka – Reykjavík – 2007

Öll réttindi áskilin

Bók þessa má eigi afrita með neinum hætti, svo sem ljósmyndun, prentun, hljóðritun eða á annan sambærilegan hátt, að hluta eða í heild, án skriflegs leyfis höfundar og útgefanda.

ISBN 978-9979-650-05-8

F. C. Lund og Skáld Rósa

I 2007 udkom der på det islandske Salka forlag en bog, hvor mit navn optræder i kolofonen. Hvordan det er gået til, indgår i den følgende fortælling:

Bogens titel er “Skáld Rósa” og den beretter om Rósa Guðmundsdóttir (1795-1855), der levede af at være husmoderafløser og jordemoder i Nord- og Vestisland. Derudover er hun Islands første kvindelige digter. Digtet “Vísur Vatnsenda-Rósu” er sidenhen blevet verdenskendt, fordi den islandske sanger Björk har brugt teksten til et af sine kendte numre.

Det var Gudrun Birna Ólafsdóttir fra forlaget, som skrev en ePost for at spørge, om jeg kunne hjælpe med et bestemt billede, som hun havde fundet i mini-udgave på Internet. “En pige fra Mødruvellir” hedder billedet, som er signeret F. C. Lund.

Maleren Frederik Christian Lund (1826-1901) deltog som frivillig sol-

dat i Treårskrigen 1848-1850 og havde sin skitsebog med overalt. Han interesserede sig især for bønderne og deres søndagsklæder i første halvdel af 1800-tallet. På opfordring og blandt andet støttet af regeringen rejste han efter krigen rundt i riget for at komplettere sine tegninger. De var efterfølgende grundlaget for udgivelsen i 1864 af en serie dragtbilleder bestående af 31 farvelitografier. Dragtbillederne har haft ganske betydelig indflydelse på udseendet af de danske folkedragter i det 20. århundrede.

Den litografiske serie blev genoptrykt med de originale litografiske stenplader i 1891. I 1915 ville man lave endnu et genoptryk; men sten-

pladerne var borte. Tredieudgaven blev derfor baseret på en gentegning af billederne - igen til farvelitografisk tryk. Figurmaleren Luplau Janssen udførte arbejdet med besked om at bevare F. C. Lunds intentioner; men samtidig med tilladelse til at rette iøjnefaldende fejl og mangler. Alligevel er denne udgaves billeder uden videre signeret F. C. Lund – var det sket i dag, ville de blive kategoriseret som ægte forfalskninger!

Tilfældigt var det, at vi herhjemme netop få dage efter Gudruns henvendelse skulle på en fællestur til Island arrangeret af den lokale afdeling af foreningen Norden. Turens højdepunkt blev nået under en dagsetape på tværs af landet fra syd mod nord ad Sprengisandur ruten, som kun er farbar i juli og august. De midterste 4-5 timer ad ruten foregår ad spor

i vulkansk nedfald, hvor plantevæksten er meget sparsom. Der er ingen vejbroer, hvorfor man skal være særlig påpasselig ved passage af åerne. Højbenet firehjulstræk er påkrævet – også for busser. Undervejs er der et par fjeldhytter – den ene med naturligt varmt bad! Ruten slutter mod nord i en vanskelig nedkørsel i Eyjafjörðardalur/Øfjordsdalen. Det var

her, det gik op for os, at vi ville passere Möðruvellir, hvorfor der måtte lægges et mildt pres på chaufføren for at få en kort strække-ben-pause netop dér.

Möðruvellir er en gård øverst i den frodige Eyjafjörðardal. Gården har sin egen lille kirke, hvilket ikke er

1864

1864+2007

usædvanligt i disse egne. F. C. Lund må have fået hjælp til det aktuelle billedes kirke og landskab, for der er ingen udsagn om, at han drog til Island, som dengang var en del af riget. Man kan gætte på, at han har været i kontakt med søfolk, som sejlede på Akureyri, der er den store havneby i Eyjafjörður. Herfra var der dengang hyppig skibsforbindelse til Islands Brygge i København. Det er nærliggende at antage, at søfolk eller embedsmænd har skaffet en dragt med til Lund. Tilsvarende kan Lund have fået tegnet og fortalt om landskabet og den lille gårdskirke, som han brugte som kulisse for dragtbilledet.

F. C. Lunds kirketårn ser noget besynderligt ud. Kirkeskibets vinduer ligner godt; men der er et for meget. Det særprægede tagvindue har

Lund også med; selv om han har tilføjet et par ekstra. Den fine kampestensmur om kirkegården er korrekt.

Gudrun fik, som man kan se, billedet. Hun udstyrede det med en "træramme" og satte tekst på. Forlaget fik billedet uden omkostninger, for det er jo ikke min ejendom – det er det som kaldes "Public Domain". Derfor insisterede hun på at skrive mit navn i kolofonen.

Bogen om Rósa er nu udsolgt fra forlaget.

Frits Lilbæk

PS.: Billedet "1864+2007" på forrige side er manipuleret, idet Pigen fra Mødruvellir er kombineret med et fotografisk billede af kirken.

FÅR OG ISLAND HØRER SAMMEN

Over hele Island mødte vi får på en rundrejse i juli 2007 ... det skulle da lige være i det indre højland, der er meget godt, at fårene glimrede ved deres fravær. Lammekød og uldprodukter udgør en stor eksport.

Fårene klarer sig selv hele sommeren og en del af efteråret med. De er temmelig sky, så vi præsenterer ovenfor et flugtbillede, hvor de vender rumperne til fotografen.

Når fårene om efteråret skal drives hjem til de rette gårde, er alle mand af huse. Fårene bliver efter at være hentet i fjeldet anbragt i en meget stor indhegning – evt. af kampesten. Herefter bliver de i mindre grupper sendt ind i en forde-

lingsfold. Folden har en indercirkel, hvorfra der udgår båse til hver gård.

Det var et meget flot gammelt og velholdt eksemplar, vi så. Over hver lille bås, står gårdens navn. De to "får" på billedet tilhører nok en helt anden race!

Overalt handlede befolkningen og turistbutikker med uldprodukter. Tykke håndstrikkede trøjer med det jeg før min tur til Island ville kalde "grønlænderkrave", er det yndede mønster både til store trøjer, trøjer uden ret meget ærme samt halsdisser, der varmer hals og skuldre. Garnet er løst tvundet og trøjerne er strikket på ret tykke pinde. Farverne er mangfoldige. Trøjerne har

gennem mange år set næsten ens ud – typisk for Island, hvor man værner om traditionerne på alle måder.

Valkede huer, vanter, sjaler, hjemmesko og souvenir som tovet “indpakket” sæbe hørte til kunst-

håndværket. Vi mødte også kombineret hånd- og industrikultur: Ting strikket i hånden og færdiggjort på maskiner – evt. forede med fleece.

Undervejs havde vi flere steder set en helt anden type strik. Det er en industri hjemmehørende nær Reykjavik. Varemærket hentyder til 66° nordlig bredde, der går langs Islands nordkyst. Det er tydeligt industriprodukter, hvor man kæler for detaljer og finish. Det er tøj af høj kvalitet, til alle aldre og til al slags vejr. Det er ikke kun strikvarer, de producerer, men alt til brug i det til tider barske klima. Firmaet har eksisteret siden 1926 og har et slogan, der lyder: Der findes ikke dårligt vejr, kun forkert beklædning.

Tilbage i Danmark opdagede jeg, at et billede af deres typiske håndstrikk havde jeg ikke fået fotograferet. Her var det så en Googlesøgning på Internet, der hjalp mig. Álafoss www.alafoss.is har ikke bare det ønskede billede, men man kan også kvit og frit få opskriften – blot man altså kan læse islandsk!

Vibeke Lilbæk

Moderne islandsk folkedragt

På jagt efter islandske folkeklæder på museer og i bøger, kom vi stort set til kort.

Ingen bøger var at finde – kun et lille firefarvet tryk på 8 A5-sider med 3 billeder til 1250 islandske kroner (svarende til 115 danske) samt et dårligt fotokopieret tryk, var i handelen.

Til gengæld viste Nationalmuseet i Reykjavik i denne glasmonter en nyskabelse inden for området. Om det bliver et hit, er nok et spørgsmål, men opmærksomhed skabte klædningen.

Heldigvis vidste jeg endnu ikke, jeg ikke måtte fotografere – jeg ville ellers også gerne have haft et billede af de fire udstillede kvindedragter, som de heller ikke havde fået postkort af!

Vibeke L

Plastic National Dress, 2000

20th century art is represented here by "Ímynd – upphlutur" (Image – National Dress) by Ásdís Elva Pétursdóttir from the millennium year 2000. The upphlutur or bodice costume is one version of Icelandic national dress for women. But the material, transparent plastic, is anything but Icelandic. Or is it?

Grønland rejsefortælling

En tur til Grønland havde i mange år stået højt på ønskelisten, og for et par år siden blev det så til alvor. Den lokale foreningen NORDEN arrangerede turen, og en grønlandsk født dansker var vores guide. Målet var nordboernes Østerbygd, som ligger på vestsiden af Sydgrønland: Nassarsuaq, Brattahlið/Qassarsuk, Gardar/Igaliku, Hvalsø Kirkeruin og Julianehåb/Qaqortoq.

Der er grønt om sommeren – området minder mest af alt om Nordnorge, hvis det ikke lige var fordi, vi så isbjerger hver dag! Turen varede 10 dage og var fyldt til bristepunktet med natur og kultur.

Narsarsuaq betyder den store slette. Det var her, amerikanerne byggede en luftbase i 1941. Landingsbanen er nærmeste nabo til Eriks Fjord. Går man lidt væk fra barakkerne, er det et særdeles

smukt område med stor frodighed, og der er mulighed for at vandre ind til Den døde Bræ – det eneste sted, hvor man selv kan gå ind til indlandsisen, og undervejs kunne vi se rigtig mange smukke blomster – heraf flere sjældne orkidéer.

Den første hele dag sejlede vi

over fjorden til Brattahlið, hvor den fredløse Erik den Røde i år 982 slog sig ned med sin familie og sine folk. Her er der både markeringer i landskabet og rekonstruktioner til at studere nærmere. Hvis det var i dag, ville Erik ikke kunne slå sig ned på stedet, da der er alt for mange isbjerger at manøvrere udenom i fjorden.

Brattahlið er i dag et fåreholdersted, som hedder Qaqssarsuk. Det mærkelige er forresten, at hvor der er får, er der ingen fluer og myg – dem mødte vi ellers meget generende i trilliontal alle mulige andre steder. Vi måtte bruge hovedmyggenet for at kunne være ude.

Igaliku er nok et af de skønneste steder i det sydlige Grønland. Fåreholderstedet ligger nedenfor Nuuluk-fjeldet ved fjorden. Det er et lillebitte samfund med 16 postadresser. I nord-

botiden var det et vigtigt centrum, for her lå bispesædet Gardar. I dag er der kun lidt mure og en bunke sten tilbage. Igaliku ligger godt placeret på et overgangssted mellem to fjorde, og den er rimelig let at nå frem til – enten ved at sejle direkte fra Julianehåb eller gå ad Kongeve-

Billedet af den lille nordbo skåret i rensdyrtak, er fremstillet i Qaqssarsuk, og måske fortæller det os lidt om, hvordan man opfatter, at en nordbo gik klædt. Selv synes jeg nu, den ligner en grønlandser i vinter-norak.

jen fra den nærliggende Eriks Fjord. Når den hedder Kongevejen, er det fordi Kong Frederik IX i 1952 gik på denne stenede grusvej.

Det første man får at vide, når man kommer til Igaliku, er: Træd ikke på græsset, brug kun veje og stier. Og hvorfor nu det? Jo, de grønne områder er vokset til med blødt timothe-græs og kamille, der er godt som vinterfoder for fårene.

Igaliku har et skolehus for de mindste; men efter tredje klasse går børnene i skole i Julianehåb, hvor der er kostskole. I kirken havde et lokale tidligere været skolestue, men nu var det nærmest lokalhistorisk billedarkiv. Mange lidt ældre billeder viste den lokale befolkning i deres smukke grønlandske dragter – ikke mindst brugt ved konfirmation og bryllup.

Julianehåb eller Qaqortoq, som byen hedder på grønlandsk, er den største by i Sydgrønland. Den far-

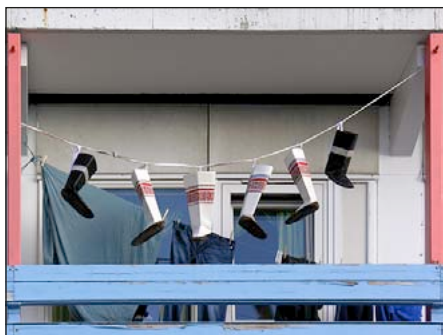
En af turens mange pudsigheder var, da en grønlandsk kvinde kom løbende fra havnen i Julianehåb. Hun råbte: Hval på Brættet. Brættet er det sted i en hvilken som helst by eller byg, hvor de lokale kan komme med deres fisk, fugle eller hvad de nu har fanget og gerne vil sælge. Her var det en 18 m lang pukkelhval, der vejede ca. 18 t. Hvalen blev parteret og fordelt til Sydgrønlands øvrige bygder, så dagen efter var der "Hval på Brættet" i hele området.

verige by ligger malerisk spredt ud over klipperne med havnen som centrum. Her mødte vi den tekstile kultur.

På Arbejderhøjskolen, hvor vi boede, hang der på væggen i spisesalen både skitsen og det færdigt vævede arbejde af et af Aka Høeghs tekstiler. Det vil sige Aka Høegh har lavet skitsen, mens Mette Lise Rösing og Solveig Bruun har vævet de tre små billeder. I 1993 og 1994 havde byen på foranledning af den grønlandske kunstner Aka Høegh, der er vokset op i Julianehåb, et kunstprojekt kørende, som hed Sten og Menneske. Projektets resultater var synlige mange steder i byen, og på klippen bag turistinformationen har Aka Høegh selv udsmykket fjeldsiden med vestvendte ansigter ud mod havet.

På garveriet Great Greenland så vi, hvordan sælskind fra hele Grønland kommer ind, sorteres, vaskes, garves og evt. farves, inden de bliver solgt som skind eller færdig forarbejdede produkter. Stedet er det eneste af sin art i Grønland, og der er eksport til store dele af verden. Det var spændende, og jeg tror, det var første gang, jeg så et garveri. Fotografering var forbudt, så man må selv rejse til Julianehåb for at opleve fabrikkens arbejdsgange.

I Julianehåbs ældste lille røde trækirke – Frelserens Kirke – bygget i 1832 findes det eneste minde om forliset af grønlandsskibet "Hans Hedtoft". Det forliste en januardag 1959 syd for Kap Farvel. Grunden til at redningskranen er her, er at det var den sidste havn, skibet havde lagt til i. Det var en smuk nymalet kirke med mange minder. Hans Egede og Gertrud Rask findes også

På tur rundt i byen var der pludselig én, som stoppede op: I et boligkompleks hang der på altanen en tørresnor med 6 kamikker! Mon ikke de hang til luftning, så beboerne kunne være fine, når dronning Margrethe II kom til byen en god uges tid senere – hvem ved?

portrætteret her. De kom til Grønland i første halvdel af 1700-tallet.

At turen til stadighed blev krydret med anekdoter fra vores rejseleder pirrede i den grad sanserne hos os alle, så glæden og respekten for befolkningen og naturen smittede af. Sproglblomster var der mange af, men generelt var befolkningen både venlige og meget nemme at snakke med på dansk.

På Greenland Sagalands, der er byens turistinformation, havde de en meget flot udstilling med gamle grønlandske festdragter. Desuden forhandlede de materialer til fremstilling af en ny dragt, og de handlede med bøger, der kunne være en stor hjælp til fremstillingen både med hensyn til materialer, mønstre og teknikker. Stedet handlede desuden med div. redskaber så som en ulo, der er en kvindekniv. Den bruges i Grønland, Canada og Alaska – både til at skrabe skindene med og til at skære de tynde læderstrimler, der i flotte mønstre sys på kamikkerne og skindbukserne. Desuden

erhvervede jeg mig et rynkeben – en Tigusaat – der bruges til at danne rynkerne og glatte dem på kamikkens sål dér, hvor den er påsyet støvlen i tåen og hælen.

Der er i Julianehåb sågar en vej, der hedder Kamikôrfik - kamik-stedet eller noget i den retning.

Den grønlandske kvindedragt har altid fascineret mig. Jeg synes, den er meget smuk, og så er der brugt utrolig mange håndarbejdsteknikker i fremstillingen. Har man først fået en dragt, gælder det om at passe godt på den kostbare vare og – tag ikke på i vægt, for skindbukserne giver sig ikke en tomme, som de siger.

Ud over de to bøger, der er anmeldt i tidsskriftet TENEN 22/2 og 22/3, har jeg fundet viden og materialer om de grønlandske nationaldragter mange forskellige steder.

Det mest spændende er naturligvis at nærstudere tingene selv. Derefter er det en god ting at lytte til fortællinger fra folk, der har samlet viden sammen og måske kommer med en anderledes udlægning, som

Mit rynkeben er udskåret rentak og meget glat at røre ved. Der er bundet en hundetand ved ulo-en.

Et grønlandsk kor afsluttede vores sidste aften i byen, og hvor var de flotte i deres farvestrålende dragter.

Foto: Marie D. Kærgård

da Sørine Gejl fortalte, hvordan en lokal grønlander berettede, hvorfor der er blonder på kamikkerne: Mændene var ofte sømænd, og som kærestegaver hjembragte de bl. a. silkeundertøj med blonder. Undertøjet blev slidt op, men blonderne var der ofte en bid tilbage af. De grønlandske piger kunne godt lide at pynte sig, derfor syede de blonderne på deres kamikker – intet skulle gå til spilde! Sørine var i en periode vikar ved Nanortalik Museum, og hun fortæller også, at grønlanderne elsker rødt. Der er meget lidt rødt naturligt i Grønland. Blandt de mange hvide, gule og orange valmuer finder man ingen røde fordi, “dem har grønlanderne allerede plukket!”

Om den perlesyede grønlander-

krave, der i dag vejer flere kilo, fortæller det, at den oprindeligt bare var en lille smal krave, der siden har fået vokseværk! I dag bruges den grønlandske nationaldragt ved særligt festlige lejligheder. Et barns allerførste skoledag i begyndelsen af august, er en meget stor festdag i Grønland. Små piger og drenge er ofte klædt i nationaldragter på denne dag.

Et andet sted, jeg har mødt noget om grønlanderdragten, er i den danske folkeskole. Materialet “Matematik over alle grænser” har et emne, der hedder “Grønlanderdragten”. Materialet dækker hele skoleforløbet med sine forskellige emner så som historier om de forskellige dragter, trommedansen,

anorakken, kamikkerne, skindbroderi, perlesyningerne, muffedisserne med perlestrik, hæklerierne og de broderede stykker.

Frimærker med kongefamilien har flere gange været et blikfang, ligesom der findes et godt websted på nettet <http://groenlaenderdragten.blogspot.com/>

Nationalmuseet har en pæn stor samling af både grønlandske dame- og herredragter fra forskellige egne, og de er meget forskellige – fra at være helt i skind til at være de farvestrålende, vi nok mest forbinder med dragterne i dag.

Tidsskriftet TENEN 18/3 viser på for- og bagside et par meget fine kamikker fundet på et loppemarked i Farum. De er også med i publikationen “TENENs frynser”, som kan hentes fra TENENs hjemmeside på Internet.

Tilbage i Nassarsuaq var vi fyldt helt op, og det var derfor med et forhåbentligt på gensyn, vi rejste tilbage til det sydlige Danmark igen. År og måneder efter denne tur i sommeren 2011 og med mange andre rejseindtryk fylder minderne fra Grønland stadig meget i min bevidsthed.

Vibeke Lilbæk

TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening

er en landsdækkende, tværfaglig forening der, foruden almindeligt historisk interesserede, tæller så forskellige medlemmer som skoler, institutioner, museer, kunsthåndværkere, undervisere, folkedansere samt private ejere af tekstilsamlinger.

Arbejdet i TENEN foregår på tre felter:

Registrering af tekstiler i privateje. Siden 1993 har foreningen registreret, beskrevet, fotograferet og opmålt et stort antal forklæder. Det indsamlede materiale indgår i TENENs arkiv, og det vil blive formidlet til en større kreds i form af artikler, bogudgivelse og lignende.

Temadage, foredrag og arrangementer om tekstile emner. Dette kan være besøg i museernes tekstilmagasiner, samt besøg hos private ejere der fremviser deres tekstilsamlinger.

Udgivelse af medlemsblad 4 gange årligt. Bladets artikler belyser en lang række tekstile emner fra forskellige vinkler. Endvidere informeres der om medlemsaktiviteter.

Bliv medlem af TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening.
Kontingent for 2013/2014 er 250 kr. Husstand 300 kr.

Henvendelse:

TENEN - Dansk Tekstilhistorisk Forening

Bent Bille, kasserer
Søndergade 66, 5620 Glamsbjerg
ePost: *familien.bille@get2net.dk*, telefon 64 72 15 65

REG.NR. 1551 GIROKONTO 1430130 • SWIFT-BIC: DABADKKK IBAN: DK2330000001430130

Annet Laursen Skjelsager, formand
Dorthesvej 2, 3520 Farum
ePost: *silke-annet@silke-annet.dk*, telefon 44 95 05 55

Internet: <http://tenen-dk.homeunix.org/tenen/>

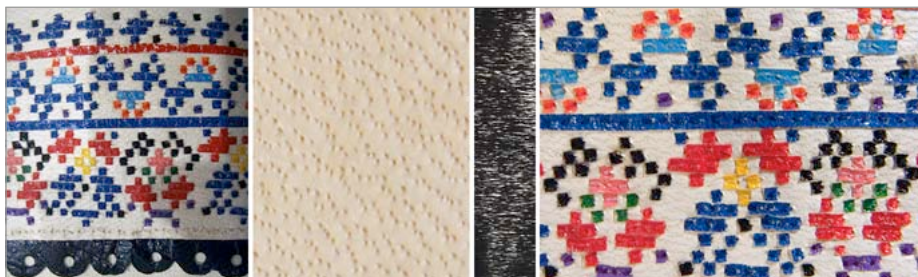
Kamikker i Farum

*Det siges på Grønland, at en fangers duelighed bestemmes af
skønheden og kvaliteten af hans kones kamikker ...*

*Kender du nogen, som har brug for et par "duelighedstegn", så
er der måske stadig muligheder!*

Redaktionen har selv set kamikkerne hos spejdernes genbrug i Farum – i 2007.

Bagsidefryns fra tidsskriftet TENEN 18. årgang nr. 3, 2007.